
О. ДРОЗДОВ

доцент кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук

УДК 343.1

Наукові підходи до формування окремих підстав для перегляду судових рішень Верховним Судом України у кримінальному провадженні

Стаття присвячена загальнотеоретичному аналізу формування окремих підстав для перегляду судових рішень Верховним Судом України у кримінальному провадженні. Такий аналіз здійснено з урахуванням практики Європейського суду з прав людини та Верховного Суду України. Особливе місце належить висвітленню відповідних норм Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд».

Ключові слова: висновки Верховного Суду України, неоднакове застосування норми права, подібні правовідносини, подібні суспільно небезпечні діяння, постанова Верховного Суду України, практика Європейського суду з прав людини, різні за змістом судові рішення, санкції кримінально-правових норм, суд касаційної інстанції, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Судова система в будь-якій державі завжди є об'єктом пильної уваги науковців та практиків. Не менш актуальною є діяльність найвищого судового органу, від якого залежить функціонування судової системи країни в цілому. Політика будь-якої держави спрямована на встановлення певного балансу інтересів між особою

та суспільством; судова політика спрямована на забезпечення цього балансу і залежить більшою мірою від того, чий інтереси і яким чином мають бути захищені. Саме тому організації судової системи завжди надавалося одне з першорядних значень. Здійснення правосуддя та виконання завдань суду значною мірою залежать і від діяльності Верховного Суду.

Можливість звернення до верховного суду з проханням про перегляд судового рішення історично обґрунтована і затребувана в сучасному кримінальному процесі. Отже, і доступність процедур перегляду верховним судом прийнятих судових рішень виявляється в системі процесуальних гарантій, спрямованих на забезпечення кожному права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (далі – ВРУ), забезпечення єдності судової практики та виправлення судових помилок. Як слушно зазначає Голова Верховного Суду України Я. Романюк, за європейськими принципами функціонування судових систем забезпечення єдності судової практики в Україні належить до повноважень Верховного Суду України (далі – ВСУ) як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції [1, с. 25]. У країнах континентальної системи права (Франції, Італії, Німеччині, Литві, Латвії, Угорщині, Словенії, Польщі), до ключових повноважень найвищого судового органу держави належить функція забезпечення єдності судової практики. До речі, аналіз нової редакції Правил, за якими діє Верховний суд США (далі – ВС США), що є чинними з 1 липня 2013 р., дає підстави стверджувати, що діяльність цього найвищого судового органу країни також перш за все спрямована на забезпечення єдності судової практики. Наприклад, відповідно до Правила 10 наведеного документа прийняття рішення ВС США про витребування справи залежить від судового розсуду. Проте

витребування справи здійснюється тільки з вагомих причин. Зокрема, якщо рішення апеляційного суду США суперечить рішенню іншого апеляційного суду США щодо того ж важливого питання [2]. Зазначимо, у США усі форми перевірки законності та обґрунтованості вироків, як правило, поділяються на дві групи: апеляція та екстраординарний перегляд вироків [3; 4; 5]. У свою чергу, провадження у ВСУ поряд із провадженням за новоявленими обставинами за своєю правовою природою також є різновидом екстраординарного (виключного) судового провадження з перегляду судових рішень [6; 7; 8].

Проблемам нормативного визначення правового статусу ВСУ, зокрема висвітленню окремих аспектів реалізації ВСУ своїх повноважень щодо перегляду судових рішень, присвячені праці В. Бринцева, В. Городовенка, Ю. Грошевого, А. Лужанського, Д. Луспеника, О. Колтунової, В. Комарова, О. Кривко, В. Маляренко, І. Назарова, В. Нора, Б. Пошви, Я. Романюка, М. Руденка, А. Селіванова, В. Сердюка, О. Ткачука, А. Яреми та ін. Утім перегляду судових рішень у кримінальних справах ВСУ було присвячено дисертаційне дослідження О. Л. Стасюка (2012). Проте і на цей час стадія провадження у ВСУ перебуває у стані перманентної законодавчої трансформації, що обумовлює постійну увагу до неї з боку як науковців, так і практиків. Так, Законом «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 р. № 192-VIII (далі – Закон № 192-VIII) внесено істотні зміни до КПК щодо розширення повноважень цього найвищого судового органу у системі судів загальної юрисдикції. Таким

чином, слід констатувати, що в Україні відсутнє сучасне комплексне дослідження правової природи підстав для перегляду судових рішень ВСУ у кримінальному провадженні.

Формування цілей. Насамперед позитивно відмітимо, що прийняття Закону № 192-VIII позбавило Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ повноважень вирішувати питання про допуск справи до провадження у ВСУ, які перешкождали реалізації права особи на доступ до ВСУ. Також Законом № 192-VIII значно розширено коло підстав для перегляду судових рішень ВСУ, що набрали законної сили. Нагадаємо, раніше такими підставами були: 1) неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм закону України про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь (крім питань призначення покарання, звільнення від покарання та від кримінальної відповідальності), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень; 2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Натомість Законом № 192-VIII ст. 445 КПК викладено в новій редакції та встановлено такі підстави: 1) неоднакове застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої законом України про кримінальну відповідальність, у подібних правовідносинах, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень (крім питань неоднакового застосування санкцій кримінально-правових норм, звільнення від кримінальної відповідальності

ті чи покарання); 2) неоднакове застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої КПК, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень; 3) невідповідність судового рішення суду касаційної інстанції висновку щодо застосування норм права, викладеному в постанові ВСУ; 4) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Вочевидь, що законодавець узяв курс на розширення кола підстав для перегляду судових рішень ВСУ як у кількісному, так і в якісному їх вимірах. Водночас зауважимо, що не зазнала змін лише така підстава для перегляду судових рішень ВСУ, як встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Отже, підстави перегляду судових рішень ВСУ суворо регламентовано ст. 445 КПК. Встановлений ст. 445 КПК перелік підстав для перегляду судових рішень ВСУ є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. Далі з метою виявлення проблем нормативного визначення підстав для перегляду судових рішень ВСУ проаналізуємо окремі з наведених підстав.

Виклад основного матеріалу та висновки. 1. Підставою для перегляду судових рішень ВСУ, що набрали законної сили, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 445 КПК у редакції Закону № 192-VIII¹ є неоднакове застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми

¹ Тут і далі за текстом наводиться посилання на норми КПК у редакції Закону № 192-VIII.

права, передбаченої законом України про кримінальну відповідальність, а не норми закону, як зазначалося раніше в КПК. Крім того, така норма права повинна бути застосована у подібних правовідносинах, а не щодо подібних суспільно небезпечних діянь, як було встановлено у попередній редакції кримінального процесуального закону. Винятки з цього загального правила становлять за Законом № 192-VIII, зокрема, питання неоднакового застосування санкцій кримінально-правових норм, а не питання призначення покарання, про які йшлося раніше у КПК. У зв'язку з цим постає низка проблем, які мають важливе теоретичне та практичне значення, а саме щодо співвідношення таких категорій: «норма права» та «норма закону», «подібні правовідносини» та «подібні суспільно небезпечні діяння», «неоднакове застосування санкцій кримінально-правових норм» та «призначення покарання». Наведене також задає відповідний напрям наукового пошуку. А саме, в теорії права усталеним є розуміння норми права як закріпленого у джерелах права правила загального характеру, що визначає стандарт належної чи дозволеної поведінки або наслідки його порушення, ефективна дія якого забезпечується державою [9, с. 160]. КПК встановлено, що законом України про кримінальну відповідальність є законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс України (далі – КК) та закон України про кримінальні проступки) (п. 7 ст. 3). Однак дотепер закон України про кримінальні проступки так і не прийнято. Тому відповідно до ст. 3 КК законодавство України про

кримінальну відповідальність фактично становить КК, який ґрунтується на Конституції та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Закони про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності КК, включаються до нього після набрання ними чинності. Злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки КК. Доктрина кримінального права під законом про кримінальну відповідальність розуміє письмовий нормативно-правовий акт, що приймається ВРУ або всеукраїнським референдумом і містить правові приписи, які встановлюють підстави і принципи кримінальної відповідальності, визначають, які суспільно небезпечні діяння є злочинами, які покарання належить застосовувати до осіб, винних у їх вчиненні, формулюють інші кримінально-правові наслідки вчинення злочину. Законом про кримінальну відповідальність називається і КК в цілому, і окремі його приписи, викладені у вигляді кримінально-правової норми [10, с. 10–11].

Разом з тим нагадаємо, що судом касаційної інстанції відповідно до п. 21 ст. 3 КПК є Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ)¹. Таким чином, відповідно до підп. 1 п. 1 ст. 445

¹ Ураховуючи обсяг статті, не будемо окремо зупинятися на розгляді правової природи діяльності суду касаційної інстанції. Утім варто зазначити, що наведені питання були предметом розгляду в Конституційному Суді України та результати такого розгляду викладені у рішеннях від 11 грудня 2003 р. № 20-рп/2003, від 11 грудня 2007 р. № 11-рп/2007 та від 11 березня 2010 р. № 8-рп/2010.

КПК наведеною підставою є неоднакове застосування ВССУ однієї і тієї самої норми права, передбаченої КК.

Правовідносинами визнаються суспільні відносини, врегульовані правом, учасники яких є носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Натомість склад правовідношення являє собою юридичну конструкцію, яка включає сукупність елементів, необхідних для його виникнення: об'єкт, суб'єктів, юридичний зміст (права і обов'язки суб'єктів), юридичний факт [9, с. 231–232]. Отже, в Законі № 192-VIII йдеться про правовідносини, які виникають, змінюються та припиняються на основі норм права, передбачених КК, які встановлюють підстави і принципи кримінальної відповідальності, визначають, які суспільно небезпечні діяння є злочинами, які покарання належить застосовувати до осіб, винних у їх вчиненні, формулюють інші кримінально-правові наслідки вчинення злочину. Вочевидь, що порівняно з попередньою редакцією ст. 445 КПК, у якій йшлося лише про подібні суспільно небезпечні діяння, нова редакція згадуваної норми КПК визначає більш широке коло обставин (у тому числі й суспільно небезпечні діяння), які можуть бути предметом дослідження у ВСУ.

Як вже зазначалося, аналіз наведених норм КПК дає змогу дійти висновку, що предметом судового розгляду є питання про неоднакове застосування норм матеріального права. Ключовим у цьому є предмет судового розгляду. Ним відповідно окреслюються й межі судового розгляду – обставини, за яких було постановлено судові рішення, що оскаржується, та аналогічні обставини,

за яких було постановлено судові рішення, надане для порівняння. Зауважимо, що, окреслюючи предмет розгляду, ВСУ вправі використовувати відповідні правові висновки, які викладені в попередніх його рішеннях. Наприклад, ВСУ під час розгляду кримінальної справи встановив, що предметом перегляду є неоднакове застосування судом касаційної інстанції норми закону про кримінальну відповідальність за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони. Далі ВСУ зазначив, що правові висновки у цьому питанні судом надавались у справах № 5-12кс14, № 5-29кс14, № 5-34кс14 та розкрив їх зміст [11].

Також проаналізуємо попередню практику ВСУ щодо застосування зазначеної підстави. У справах № 5-9кс11, № 5-29кс11, № 5-2кс12, № 5-8кс12 спільним було те, що заявники, хоч і надали для порівняння аналогічні судові рішення, однак дослідження обставин, за яких касаційний суд прийняв протилежні рішення, дало змогу дійти висновку про те, що обставини, за яких було застосовано одну й ту саму норму матеріального права, не були подібними до обставин у справі, рішення якої надавалися для зіставлення [12]. Натомість не можуть бути надані для порівняння рішення суду касаційної інстанції, в яких фактичні обставини суспільно небезпечних діянь подібні за окремими елементами складу злочину з обставинами діяння, про яке йдеться у рішенні, що підлягає перегляду, проте така схожість зазначених суспільно небезпечних діянь повною мірою не уподібнює їх із діянням, про яке йдеться в оспорюваному

рішенні, що небезпідставно призвело до різної кримінально-правової кваліфікації [13].

Отже, на підтвердження підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 445 КПК, заявник може посылатися на такі судові рішення: ухвали судової палати у кримінальних справах ВССУ; ухвали Судової палати у кримінальних справах та військової колегії ВСУ, ухвалені ним як судом касаційної інстанції. Зазначений перелік таких судових рішень є вичерпним. При цьому обов'язковими є такі умови: за цими рішеннями, які набрали законної сили, справи мають бути розглянуті по суті; судом (судами) касаційної інстанції у таких справах при подібних правовідносинах неоднаково застосовано одні й ті самі норми права, передбачені КК.

Слід урахувати і позицію, висловлену ВСУ, що питання щодо виявлення підстави для перегляду судового рішення, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 445 КПК, обумовлюється виключно встановленими судом обставинами, які зазначені у судовому рішенні, що набрало законної сили [14]. Водночас у справі щодо В. ВСУ відмовив заявнику в перегляді судових рішень у зв'язку з тим, що останній оспорував фактичні обставини справи. У цьому випадку правова позиція ВСУ ґрунтувалася на тому, що фактичні обставини справи самі по собі або в поєднанні з юридичною кваліфікацією не можуть бути предметом перегляду [15]. Отже, ВСУ не переглядає судові рішення, якщо заявник оспорує фактичні обставини справи, зокрема питання щодо доведеності винуватості особи та невідповідності висновків суду

фактичним обставинам справи внаслідок неналежного, неповного та однобічного дослідження доказів [16].

Таким чином, ВСУ повинен діяти за таким алгоритмом: вирішуючи питання про наявність наведеної підстави, ВСУ бере до уваги встановлені судом обставини, які викладені в оспорюваному судовому рішенні, що набрало законної сили; порівнює такі обставини з обставинами, викладеними у порівнюваному судовому рішенні та робить висновок: є в оспорюваному і порівнюваному рішеннях правовідносини подібними чи ні.

При цьому під подібними суспільно небезпечними діяннями належить розуміти два і більше (не менше двох) різних, але схожих між собою суспільно небезпечних діяння, тобто такі, що мають спільні риси, ознаки (схожі за суб'єктивним складом, за об'єктивною стороною, формою вини, наслідками тощо). Крім того, як зазначає ВСУ, подібність суспільно небезпечних діянь за обсягом та змістом, як правило, повинна орієнтувати на однакове застосування однієї й тієї самої норми закону про кримінальну відповідальність щодо таких діянь та запобігати ухваленню різних за правовими наслідками судових рішень. У цьому сенсі подібність суспільно небезпечних діянь, які отримали неоднакову кримінально-правову оцінку в правозастосуванні, є (може бути) підставою для перегляду справи ВСУ [17]. Але слід мати на увазі, що така подібність не може бути вагомою підставою для визнання оспореного рішення незаконним лише тому, що у порівнюваному чи порівнюваних судових

рішеннях одна й та сама норма закону про кримінальну відповідальність застосована інакше.

Ураховуючи викладене, можна дійти висновку, що фактичні обставини справи, судові рішення в якій переглядаються, є своєрідним критерієм оцінки правильності юридичної кваліфікації, що досліджується в контексті питання про те, чи мало місце неоднакове застосування судом касаційної інстанції норм матеріального права. Підтверджують цю тезу наступні приклади. Так, у справі щодо К. ВСУ висловив свою правову позицію не тільки з урахуванням норм Загальної та Особливої частин КК, їх ґрунтового, у тому числі наукового аналізу, а й із урахуванням усіх обставин учиненого К. злочину [18]. Такий само підхід простежується і в розгляді інших кримінальних справ, в яких ВСУ висловив правову позицію з відповідних питань застосування норм матеріального права. Слід підкреслити, що наведений підхід не суперечить концепції правового статусу ВСУ як суду права, а не суду фактів. Адже висновок про неоднакове застосування тієї чи іншої норми матеріального права є результатом судового дослідження, яке з огляду на мету до певної міри зобов'язує робити цей висновок із врахуванням конкретних обставин. Тим більше, сама підстава перегляду сконструйована таким чином, що досліджується неоднакове застосування норми матеріального права щодо подібних суспільно небезпечних діянь.

Однак, не є подібними суспільно небезпечні діяння, якщо, наприклад, у одному випадку між співучасниками мала місце попередня змова на вчинення

умисного вбивства потерпілого, а в іншому випадку такої змови не було, і дії особи щодо позбавлення життя потерпілого мали характер ексцесу виконавця, оскільки виходили за межі домовленості з іншим співучасником та не охоплювалися його умислом.

Неоднакове застосування одних і тих самих норм права, передбачених КК, – це різне, відмінне, несхоже тлумачення, розуміння точного змісту (суті) норми кримінального закону [19]. Неоднакове застосування одних і тих самих норм права, передбачених КК, полягає, зокрема: у різному тлумаченні судом (судами) касаційної інстанції змісту і сутності норми права, передбаченої КК, що призвело до різних висновків про кваліфікацію суспільно небезпечного діяння, про наявність чи відсутність складу злочину тощо; у різному застосуванні правил конкуренції норм права, передбачених КК при вирішенні колізій між ними з урахуванням юридичної сили цих норм, а також їх дії у часі, просторі та за колом осіб, тобто різне застосування норм права, передбачених КК, які підлягали застосуванню; у різному визначенні предмета регулювання норм права, передбачених КК, зокрема, застосуванні різних норм права для регулювання одних і тих самих правовідносин або поширенні дії норми на певні правовідносини в одних випадках і незастосуванні цієї самої норми до аналогічних відносин в інших випадках, тобто різне застосування норм права, передбачених КК, які не підлягали застосуванню.

Неоднакове застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої КК, у подібних

правовідносинах, повинно призвести до ухвалення різних за змістом судових рішень. Як відомо, судові рішення суду касаційної інстанції набувають законної сили з моменту їх проголошення (ч. 4 ст. 532 КПК). Під ухваленням різних за змістом судових рішень слід розуміти неоднакові за правовими висновками рішення суду касаційної інстанції в двох або більше кримінальних справах, предметом розгляду яких були подібні правовідносини за конкретно визначеними нормами права, передбаченими КК. Відповідно до ст. 372 КПК саме у резолютивній частині ухвали зазначаються відповідні висновки суду.

Наведеним зумовлюється потреба в осмисленні питання правозастосовної діяльності суду. Нагадаємо, що в теорії права усталеним є визначення застосування права як правової форми діяльності уповноважених суб'єктів стосовно забезпечення реалізації норм права щодо конкретних життєвих випадків шляхом ухвалення індивідуально-правових рішень [9, с. 265]. Як зазначається у рішенні ВСУ, правозастосування – це здійснювана у процедурно-процесуальному порядку діяльність суду, яка полягає в індивідуалізації юридичних норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків в акті застосування норм права. Правозастосування має місце лише тоді, коли норма права реально втілена у певному судовому рішенні, а конкретні життєві обставини оцінені з розгляду саме цієї норми. Виходячи з цього ВСУ робить висновок, що оскільки реального відображення в оспореному судовому рішенні версія сторони захисту про ст. 36 КК не знайшла, тому, якщо норма не

застосовувалась, то порушувати питання про її неоднаковість у застосуванні є некоректним [20]. У нашому випадку уповноваженим суб'єктом виступає ВССУ, який під час провадження у суді касаційної інстанції реалізує норми права, передбачені КК щодо конкретних життєвих випадків шляхом постановлення індивідуально-правових рішень у формі ухвал.

У свою чергу, правильність застосування норми права, передбаченої КК (кваліфікація злочину), полягає в точності (адекватності) розуміння (визначення, тлумачення) змісту конкретної кримінально-правової норми, дійсності (об'єктивності) фактичних обставин певного суспільно небезпечного діяння та встановленні й визначенні співвідношення між фактичними ознаками суспільно небезпечного діяння та ознаками складу злочину, передбаченими кримінально-правовою нормою. ВСУ також у своїх рішеннях послідовно підтверджує правову позицію, що правильне застосування норми закону передбачає встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння і ознаками складу злочину, передбаченого кримінально-правовою нормою [21].

Крім того ВСУ зазначає, що у судових рішеннях, на які зроблено посилання як на підтвердження неоднакового застосування одних і тих самих норм закону про кримінальну відповідальність, фактичні обставини кожного із суспільно небезпечних діянь за окремими ознаками схожі на діяння, інкриміноване особі. Ця схожість дещо простежується, зокрема, в об'єкті посягання, об'єктивній стороні свого вияву,

проте за формою вини вони різняться – непрямий умисел і саме тому унеможливають однакове правозастосування одних і тих самих норм матеріального закону [14].

Слід мати на увазі, що постановлення касаційною інстанцією ухвали про скасування рішення судів нижчих інстанцій і призначення нового судового розгляду не означає розгляду кримінальної справи по суті, а тому відповідні ухвали не можуть бути предметом перегляду в порядку, передбаченому гл. 33 КПК, на них не може здійснюватися посилання як на підтвердження підстави, встановленої п. 1 ч. 1 ст. 445 КПК. Як зазначається в рішенні ВСУ, «посилання в заяві на рішення касаційного суду не може бути визнано як приклад для порівняння, оскільки за своїм юридичним значенням це рішення не є таким, що містить правові висновки щодо правозастосування, воно є проміжним, а не остаточним, яке не містить висновків про правильне чи неправильне застосування норми закону про необхідну оборону (ст. 36 КК). Інші надані для порівняння судові рішення також не можуть бути визнані як приклад для порівняння, оскільки в цих рішеннях суд касаційної інстанції не знайшов підстав для застосування ст. 36 КК, до того ж аналізовані ухвали суду касаційної інстанції прийняті ним не щодо подібних суспільно небезпечних діянь» [20]. Крім іншого, наведений висновок ВСУ спонукає до наукових розробок щодо класифікації рішень суду касаційної інстанції на остаточні та проміжні.

Не може бути підставою для перегляду ВСУ судових рішень, що набрали законної сили, неоднакове застосування

судом касаційної інстанції одних і тих самих норм права, передбачених КК щодо подібних правовідносин, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень, якщо у заяві про перегляд судового рішення з підстав, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 445 КПК, йдеться про питання неоднакового застосування санкцій кримінально-правових норм, звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання. Адже ці питання завжди мають індивідуальний характер, оскільки пов'язані з конкретною особою, необхідністю врахування обтяжуючих чи пом'якшуючих покарання обставин тощо.

Проте, як вже зазначалося, на відміну від попередньої редакції зазначеної норми КПК, в якій йшлося про призначення покарання, в оновленій статті винятки становлять саме питання неоднакового застосування санкцій кримінально-правових норм. Під санкцією в теорії права прийнято розуміти елемент норми права, що встановлює невиконання або неналежним чином виконання обов'язків, повернення до первісного стану; б) заходи юридичної відповідальності, що означають додаткові втрати особистого, організаційного або майнового характеру, які настають унаслідок правопорушення (штраф, конфіскація, позбавлення волі тощо); в) заходи припинення правопорушень,

якими є вилучення заборонених предметів, затримання правопорушника, арешт майна та ін. За сферою використання санкції можуть бути кримінально-правовими (позбавлення волі, виправні роботи, штраф, конфіскація). Юридична відповідальність – це передбачені санкціями норм права несприятливі наслідки особистого, майнового чи організаційного характеру, яких зазнає особа за вчинене правопорушення [9, с. 168–169, 255]. Відповідно до ст. 50 КК покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого (ч. 1). У свою чергу, призначення покарання – завершальний етап кримінального провадження, на якому відповідно до ч. 1 ст. 368 КПК суд вирішує питання: а) чи підлягає обвинувачений покаранню за вчинене ним кримінальне правопорушення (п. 4); б) чи є обставини, що обтяжують або пом'якшують покарання обвинуваченого, і які саме (п. 5); в) яка міра покарання має бути призначена обвинуваченому і чи повинен він її відбувати (п. 6) [10, с. 10–11]. Питання призначення покарання пов'язані із застосуванням норм КК, що регламентують цілі, систему покарань, види, підстави, порядок та межі призначення покарання особі, яка вчинила злочин. Отже категорія «санкції кримінально-правових норм» охоплює своїм змістом і питання призначення покарання. Крім того, до санкцій кримінально-правових норм можуть бути віднесені і заходи кримінально-правового характеру, які застосовуються до юридичних осіб (розд. XIV-І КК).

Водночас питання звільнення від кримінальної відповідальності пов'язані із застосуванням норм Загальної та Особливої частин КК, що регулюють матеріально-правові підстави, порядок та види звільнення особи від кримінальної відповідальності. Звільнення від покарання пов'язане із застосуванням норм Загальної частини КК, що регламентують підстави звільнення від покарання особи, засудженої за діяння, караність якого законом усунено (ч. 2 ст. 74), внаслідок втрати особою суспільної небезпечності (ч. 4 ст. 74), у зв'язку із закінченням строків давності (ч. 5 ст. 74), у зв'язку з хворобою (ст. 80), на підставі закону України про амністію чи акта про помилування (ст. 85).

2. Новою для чинного КПК є така підстава для перегляду судових рішень ВСУ, що набрали законної сили, як неоднакове застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої КПК, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень (п. 2 ч. 1 ст. 445 КПК). Не зупиняючись на аналогічних питаннях, які було розглянуто вище, звернемо увагу на основну відмінність цієї підстави для перегляду судових рішень ВСУ від попередньої. Неважко помітити, що мова йде про неоднакове застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої саме КПК. Почнемо з того, що такий підхід законодавця заслуговує на критику, оскільки відповідно до ст. 1 КПК кримінальне процесуальне законодавство України (далі – КПЗУ) складається з відповідних положень Конституції, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, КПК та інших законів

України. Отже, наведена норма ст. 445 КПК безпідставно не враховує, що неоднаково можуть бути застосовані норми права, передбачені не лише КПК, а й іншими джерелами КПЗУ. Тому в п. 2 ч. 1 ст. 445 КПК слід вказати, що підставою для перегляду судових рішень ВСУ, що набрали законної сили, є неоднакове застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої КПЗУ, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень. При цьому важливо пам'ятати, що відповідно до ст. 9 КПК КПЗУ повинно застосовуватися з урахуванням практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Саме такий підхід має бути запроваджений ВСУ під час застосування п. 2 ч. 1 ст. 445 КПК.

Тобто заява про перегляд судового рішення у кримінальних справах із підстави, передбаченої п. 2 ч. 1 ст. 445 КПК, може бути подана за сукупності таких умов: наявності такого, що набрало законної сили, рішення суду касаційної інстанції (вироку, постанови, ухвали); судом (судами) касаційної інстанції при розгляді двох або більше справ неоднаково застосовано одну й ту саму норму права, передбачену КПЗУ; справи стосуються подібних кримінальних процесуальних відносин, оскільки однакове застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої КПЗУ, можливе до подібних кримінальних процесуальних відносин; судом (судами) касаційної інстанції ухвалено різні за змістом судові рішення.

Неоднакове застосування одних і тих самих норм права, передбачених КПК, полягає, зокрема: у різному тлумаченні

судом (судами) касаційної інстанції змісту і сутності норм права, передбачених КПК, що призвело до різних прав правових висновків; у різному застосуванні правил конкуренції норм права, передбачених КПК, при вирішенні колізій між ними з урахуванням юридичної сили цих правових норм, а також їх дії у часі, просторі та за колом осіб, тобто різне незастосування норм права, передбачених КПК, які підлягали застосуванню; у різному визначенні предмета регулювання норм права, передбачених КПК, зокрема, застосуванні різних норм права для регулювання одних і тих самих кримінальних процесуальних відносин або поширенні дії норми права на певні правовідносини в одних випадках і незастосуванні цієї самої норми права до аналогічних відносин в інших випадках, тобто різне застосування норм права, передбачених КПК, які не підлягали застосуванню.

Під ухваленням різних за змістом судових рішень необхідно розуміти неоднакові за правовими висновками рішення суду касаційної інстанції у двох або більше кримінальних справах, предметом розгляду яких були подібні кримінальні процесуальні відносини за конкретно визначеними нормами права, передбаченими КПЗУ.

3. Ще однією новою підставою для перегляду судових рішень ВСУ, що набрали законної сили, є встановлення невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції висновку щодо застосування норм права, викладеному в постанові ВСУ (п. 3 ч. 1 ст. 445 КПК). Доречно згадати, що у постанові ВСУ, прийнятій за результатами розгляду заяви про перегляд судового рішення

з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої законом України про кримінальну відповідальність, у подібних правовідносинах, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень (крім питань неоднакового застосування санкцій кримінально-правових норм, звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання) та неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої КПК, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень, має міститися *висновок* про те, як саме повинна застосуватися норма права, що була неоднаково застосована (ч. 4 ст. 455 КПК). Не зупиняючись на питаннях дослідження правової природи такого висновку та його співвідношення з науковим висновком відповідних фахівців Науково-консультативної ради при ВСУ (п. 3 ч. 1 ст. 452 КПК), оскільки це вимагає окремого наукового дослідження, зауважимо, що *висновок* відповідно до ч. 1 ст. 458 КПК є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності відповідну норму права, та для всіх судів загальної юрисдикції, які зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із судовим рішенням ВСУ. Утім суд має право відступити від правової позиції, викладеної у висновках ВСУ, з одночасним наведенням відповідних мотивів.

Отже, маємо, з одного боку, обов'язковість висновків ВСУ для всіх суб'єктів владних повноважень та судів загальної юрисдикції. Разом з тим законом ще й покладено обов'язок на останні привести свою судову практику

у відповідність із судовим рішенням ВСУ, з другого боку, суд має право відступити від правової позиції, викладеної у висновках ВСУ, з одночасним наведенням відповідних мотивів. Хоча такого винятку із правила, визначеного у п. 3 ч. 1 ст. 445 КПК, не встановлено. Таким чином, суди першої, апеляційної та касаційної інстанцій фактично вправі відступати від правових позицій, викладених у висновках ВСУ. Проте це може перешкоджати формуванню ВСУ єдиної судової практики, яка є ознакою. Натомість, якщо судова практика є усталеною, однаковою, зрозумілою й відомою широкому загалу, то навіть недобросовісному судді буде складно «маневрувати» в хитросплетіннях законодавства та ухвалювати якесь інше рішення, ніж те, яке відповідає усталеній судовій практиці в державі. Очевидно, що єдність судової практики є ознакою принципу правової визначеності та значно мінімізує прояви корупційної складової. У своїх рішеннях ЄСПЛ у справах «Брумареску проти Румунії» та «Рябих проти Росії» вказав, що право на судовий розгляд, гарантоване п. 1 ст. 6 КЗПЛ, повинно тлумачитися у світлі Преамбули до КЗПЛ, в якій, у відповідній її частині, верховенство права визнається частиною спільної спадщини Договірних Держав. Одним з основоположних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, який, серед іншого, вимагає, щоб прийняте судами остаточне рішення не могло бути оскаржене. Правова визначеність передбачає повагу до принципу *res judicata*, тобто принципу неприпустимості повторного розгляду одного разу вирішеної справи. Принцип закріплює,

що жодна зі сторін не може вимагати перегляду остаточного і такого, що набрало законної сили, рішення тільки з метою проведення повторного слухання та отримання нового рішення. Повноваження вищого суду з перегляду справи мають здійснюватися з метою виправлення судових помилок, неправильного відправлення правосуддя, а не перегляду по суті. Перегляд не може вважатися прихованою формою оскарження, в той час як лише можлива наявність двох точок зору з одного питання не може бути підставою для перегляду. Відхилення від цього принципу виправдані тільки коли є обов'язковими в силу обставин істотного і непереборного характеру [22; 23]. Тому положення п. 3 ч. 1 ст. 445 КПК та ч. 1 ст. 458 КПК повинні застосовуватися ВСУ обов'язково з урахуванням принципу правової визначеності, нормативний зміст якого розкрито у відповідній практиці ЄСПЛ.

При цьому викликає певні зауваження запровадження в КПК такого виду судових рішень, як постанова. Адже законодавець обмежився лише доповненням ч. 2 ст. 110 (Процесуальні рішення) КПК, зазначивши, що судові рішення приймається не лише у формі ухвали або вироку, а й у формі постанови, які, до речі, мають відповідати вимогам, передбаченим статтями 369 (Види судових рішень), 371 (Порядок ухвалення судових рішень, їх форма), 372 (Зміст ухвали) 373 (Види вироків), 374 (Зміст вироку) КПК. Проте наведеними статтями КПК, які містяться у гл. 29 (Судові рішення), встановлено нормативні вимоги, яким повинні відповідати лише вирок та ухвали суду у кримінальному провадженні. Тому гл. 29 КПК слід до-

повнити нормами права, якими визначити, зокрема, порядок ухвалення постанов ВСУ, їх форму та зміст.

4. Привертає увагу і той факт, що ВСУ і до нині залишається позбавленим можливості перегляду судових рішень задля забезпечення єдності судової практики, які не підлягають перегляду касаційною інстанцією, за наявності підстав, встановлених п. 2 ч. 1 ст. 445 КПК. Як відомо, такі рішення можуть суттєво обмежувати основоположні права і свободи людини, проте далеко не всі суди апеляційних інстанцій формують однаково правильну судову практику. Наведене може негативно позначитися на рівні захисту прав особи у кримінальному провадженні та є суттєвою перешкодою на шляху реалізації права на доступ до суду. У зв'язку з цим слушним є запитання судді ВСУ Б. Пошви: «Як бути, коли право особи на справедливий суд порушено неправильним застосуванням норми закону, а подібного рішення щодо застосування по-іншому цієї норми знайти не можна?» [24, с. 21]. Вважаємо, що відповіді на питання лежать у площині реалізації положень ст. 6 (Право на справедливий суд) Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод з урахуванням відповідної практики ЄСПЛ. Тому доцільно передбачити в КПК, що підставами для перегляду судових рішень ВСУ, що набрали законної сили, є невідповідність судового рішення суду апеляційної інстанції, у разі якщо КПК не встановлено порядок касаційного оскарження, або суду касаційної інстанції практиці ЄСПЛ або висновку щодо застосування норм права, викладеному в постанові ВСУ.

5. Нарешті, заслуговує на увагу ще один приклад розширення кола повноважень ВСУ щодо перегляду судових рішень. Таким прикладом є проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо розширення підстав для перегляду судових рішень у кримінальному провадженні Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ та/або Верховним Судом України» №2107 від 11 лютого 2015 р. (далі – законопроект). Цим законопроектом пропонується встановити, що підставою для перегляду судових рішень ВСУ, що набрали законної сили, буде встановлення Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) порушень прав і основоположних свобод людини під час досудового та/або судового провадження, що могло вплинути на застосування закону України про кримінальну відповідальність. Загалом цей законопроект заслуговує на підтримку. Адже на сьогодні аналогічна практика перегляду судами прийнятих рішень у кримінальних справах за поданням Омбудсмена, наприклад, запроваджена та успішно діє в Польщі. Так, відповідно до закону Республіки Польща «Про Захисника прав людини» та Кримінального процесуального кодексу цієї держави Омбудсмен має надзвичайне право вносити «екстракасаційні» скарги на будь-які остаточні судові рішення, що набрали законної сили. Досвід діяльності Омбудсмена Польщі свідчить про успішність застосування та реалізації таких повноважень під час захисту прав і свобод осіб, засуджених за вчи-

нення злочинів. Проте слід зазначити, що даним законопроектом не враховано зміни, внесені до КПК Законом № 192-VIII.

По-друге, є значний масив судових рішень, які згідно з КПК не переглядаються судом касаційної інстанції, на що вже в цій роботі зверталася увага автором, але вони стосуються обмеження основоположних прав і свобод людини. Вважаємо за доцільне запровадити механізм ініціювання перегляду таких рішень за поданням Уповноваженого. Ураховуючи викладене та відповідно до вимог чинного КПК пропонуємо наділити Уповноваженого правом звертатися, зокрема, до ВСУ із заявою про перегляд вироків у кримінальних провадженнях та ухвал про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру після їх перегляду в касаційному порядку у випадках та порядку, встановлених законом, а також із заявою про перегляд ухвал слідчого судді після їх перегляду в апеляційному порядку. При цьому наділення Уповноваженого правом ініціювати окремі види судових проваджень з перегляду судових рішень у кримінальному процесі повинно здійснюватися з урахуванням такої вимоги, як недопустимість погіршення правового становища обвинуваченого, засудженого.

По-третє, визнання на законодавчому рівні за Уповноваженим права, як вже зазначалося, ініціювати окремі види судових проваджень з перегляду судових рішень вимагає внесення комплексних змін до КПК щодо конкретизації кримінального процесуального статусу Уповноваженого як учасника

судового провадження та його процесуальних прав на різних стадіях кримінального провадження, зокрема під час провадження у ВСУ; визнання (наприклад, у ст. 110 КПК) процесуальним рішенням подання Уповноваженого та встановлення вимог до його структури та змісту тощо.

По-четверте, підставу для для перегляду судових рішень ВСУ, що набрали

законної сили, доцільно визначити таким чином: «Встановлення Уповноваженим порушень прав і основоположних свобод людини під час досудового та/або судового провадження, що могло вплинути або вплинуло на правильність застосування норми права, передбаченої КПКЗУ, або норми права, передбаченої законом України про кримінальну відповідальність».

Список використаних джерел

1. Романюк Я. Реформування судової влади в Україні / Я. Романюк // Право України. – 2014. – № 11. – С. 14–3.
2. Rules of the Supreme Court of the United States (adopted april 19, 2013; effective july 1, 2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.supremecourt.gov/ctrules/2013RulesoftheCourt.pdf/>
3. Бутов В. Н. Уголовный процесс современных зарубежных стран (Великобритании, США, Франции, ФРГ и Австрии) / В. Н. Бутов. – Челябинск : РЕКПОЛ, – 2008. – 177 с.
4. Судебные системы западных государств. – М. : Наука, 1991. – 240 с.
5. Стойко Н. Г. Уголовный процесс в США / Н. Г. Стойко, О. Б. Семухина. – Красноярск, 2000. – 315 с.
6. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х. : Право, 2013. – С. 628.
7. Дроздов О. М. До проблеми нормативного регулювання стадії перегляду судових рішень Верховним Судом України у кримінальному провадженні (загальнотеоретичний аспект) / О. М. Дроздов // Право України. – 2013. – № 11. – С. 250–257.
8. Дроздов О. М. До проблеми провадження у Верховному Суді України у кримінальному процесі / О. М. Дроздов // Вісн. Харк. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». – 2013. – № 1063. – С. 187–191.
9. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – 368 с.
10. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / Т. 1: Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – Х. : Право, 2013. – 376 с.
11. Постанова ВСУ від 22.01.2015 р. у справі № 5-27к14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/CB47FF4E5F1060A6C2257DF7002F355B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/CB47FF4E5F1060A6C2257DF7002F355B).
12. Аналіз практики перегляду ВСУ судових рішень у кримінальних справах із підстав, передбачених ст. 400¹² Кримінально-процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/26C6817865EC8A15C2257B7C004ADBFD](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/26C6817865EC8A15C2257B7C004ADBFD).
13. Постанова ВСУ від 22.01.2015 р. у справі № 5-39к14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/9270F29ECB6B23DC2257DF1004AC230](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/9270F29ECB6B23DC2257DF1004AC230).
14. Постанова ВСУ від 26.06.2014 р. у справі № 5-10к14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/1D6D31B463B138DFC2257D15004D4B44](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/1D6D31B463B138DFC2257D15004D4B44).
15. Постанова ВСУ від 19.09.2011 р. у справі № 5-14к11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21355240>.

16. Постанова від 05.02.2015 р. у справі № 5-41к14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/50B048C42961D770C2257DF50042A592](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/50B048C42961D770C2257DF50042A592).
17. Постанова ВСУ від 15.11.2012 р. у справі № 5-15к12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6).
18. Постанова ВСУ від 04.04.2011 р. у справі № 5-1к11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/14887470>.
19. Постанова від 22.01.2015 р. у справі № 5-35к14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/F1572E7ADA6B7061C2257DF7002F4812](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/F1572E7ADA6B7061C2257DF7002F4812).
20. Постанова від 29.05.2014 р. у справі № 5-15к14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/817C25FCA0FC85FDC2257D100020B070/](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/817C25FCA0FC85FDC2257D100020B070/).
21. Постанова ВСУ від 24.10.2013 р. у справі № 5-34к13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/4DAE34C429437102C2257C92003A437A/](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/4DAE34C429437102C2257C92003A437A/).
22. Рішення ЄСПЛ по справі «Брумареску проти Румунії», § 61–62 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/brumaresku-protiv-rumunii-postanovlenie-bolshoj-palaty-evropejskogo-suda/>.
23. Рішення ЄСПЛ по справі «Рябих проти Росії», § 51–52 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/tyabyx-protiv-rossii-postanovlenie-evropejskogo-suda/>.
24. Пошва Б. Судова влада в Україні як гарантія міжнародних стандартів захисту прав людини / Б. Пошва // Бюл. Мін-ва юстиції України. – 2015. – № 2 (160) – С. 5–25.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2015.

Дроздов А. Научные подходы к формированию отдельных оснований для пересмотра судебных решений Верховным Судом Украины в уголовном производстве

Статья посвящена общетеоретическому анализу формирования отдельных оснований для пересмотра судебных решений Верховным Судом Украины в уголовном производстве. Такой анализ был осуществлен с учетом практики Европейского суда по правам человека и Верховного Суда Украины. Особое место принадлежит освещению соответствующих норм Закона Украины «Об обеспечении права на справедливый суд».

Ключевые слова: заключения Верховного Суда Украины, неодинаковое применение нормы права, подобные правоотношения, подобные общественно опасные деяния, постановление Верховного Суда Украины, практика Европейского суда по правам человека, различные по содержанию судебные решения, санкции уголовно-правовых норм, суд кассационной инстанции, Уполномоченный Верховной Рады Украины по правам человека.

Drozdov O. Scientific Approaches to Formation of Separate Grounds for Judicial Review of Decisions by the Supreme Court of Ukraine in Criminal Proceedings

The article is devoted to general theoretical analyzes of specific grounds for judicial review of decisions by the Supreme Court of Ukraine in the criminal proceedings. Such an analysis is made on the basis of European Court of Human Rights and the Supreme Court of Ukraine.

A special place in the article by highlighting the relevant provisions of the Law of Ukraine «On the right to a fair trial». Specifically, detailed analysis of the content of the following grounds

for judicial review of decisions by the Supreme Court of Ukraine as an unequal application of the court of cassation of the same law, the Law of Ukraine on criminal liability in such relationship that led to the adoption of different content of judgments (except for unequal sanctions of criminal law, exemption from prosecution or punishment); unequal application of the court of cassation of the same rule of law laid down by the Criminal Procedure Code, which led to the adoption of different content of judgments; discrepancy in the judgment of the court of cassation opinion on the application of the law laid down in the decision of the Supreme Court of Ukraine and the establishment of Ukraine Parliament Commissioner for Human Rights violations of human rights and fundamental freedoms during pre and / or proceedings that may affect the application of the law of Ukraine criminal penalties.

In the article the author studied the ratio of legal categories as «rule of law» and «rule of legal», «like relationship» and «such socially dangerous acts», «uneven sanctions of criminal law» and «punishment».

Keywords: conclusions of the Supreme Court of Ukraine, unequal application of the law, similar relationship, such socially dangerous acts, Resolution of the Supreme Court of Ukraine, European Court of Human Rights, judgments different in the meaning, sanctions of criminal law, court of cassation, Parliamentary Commissioner for Human Rights of Ukraine.